

Kursrapport

Rättshistoria vårterminen 2026

Allmänt

Kursen gavs blandad. Vissa moment gavs av pedagogiska eller ekonomiska skäl förinspelade eller i Zoom.

Kursvärderingen genomfördes i Athena mellan den 25 februari och den 11 mars 2026 genom en enkät och den besvarades av 53 studenter, d v s 19 procent av förstagångsregistrerade kursdeltagare (278 studenter). Kursenkäten kompletterades med fortlöpande synpunkter från en referensgrupp.

På den inledande frågan om studenten över lag har varit nöjd med kursen, avviker resultatet inte nämnvärt från tidigare terminer. Detsamma gällde frågorna om ämnesinnehåll samt undervisningens och examinationens ändamålsenlighet. Den senare frågan ger dock alltid bättre omdömen. Resultaten redovisas i sammanställningen.

De kvantitativa frågornas utformning gör det svårt att identifiera skälen till studenternas bedömning av kursens kvalitet. Fritextsvaren är mer upplysande och kommer, tillsammans med referensgruppens synpunkter, att kommenteras i det följande.

Omdömen om enskilda lärare beaktas, men kommer inte att analyseras i denna rapport.

Allmänna synpunkter om kursen

Lärlaget ges generellt mycket goda vitsord. Lärarna beskrivs som engagerade, pedagogiskt skickliga och kunniga i sitt ämne. Lärarnas engagemang gav mig, skriver en student, ”ett stort intresse för rättshistoria, vilket jag inte hade förväntat mig”. Lärarnas närvaro i kursen, till exempel i kursens fråge- och diskussionsforum, uppskattades också.

Över lag anses ämnet i sig vara intressant och frågeställningarna engagerande. Ett flertal studenter framhöll att kursen har givit nya insikter i och intresse för rättssystemet och juristkulturen:

”Det var även väldigt intressant/viktigt att förstå var vår yrkesroll härstammar ifrån samt vilken funktion vi har i ett samhälle. Önska att man fick veta detta tidigare i programmet då jag känner mig ännu vassare på den juridiska metoden nu.”

”Lärarna på kursen gör ämnet mycket mer intressant än vad man först kan tro. Spännande ’utveckling’ med att först läsa naturrätten som sen sågas under/efter upplysningen för att sen återuppträda som neo-naturrett efter Förintelsen. Jättespännande och stundtals svåra tankegångar och ställningstaganden.”

”Fick ny insyn och förståelse för juridiken som ämne och min roll som jurist. Den filosofiska vinkeln kändes bra för att program som hittills inte riktigt fått en att tänka i sådana banor. Kul att få igen diskutera, skriva tentor och uppgifter som liknar andra utbildningars sätt att skriva på. Gjorde en nostalgisk för gymnasiet. [Lärarnas] repetition och sätt att tala med oss gjorde att jag kände mig väldigt lugn under kursen och inte kände lika mycket press.”

Flera framhåller kursens pedagogiska upplägg – främst inspelade föreläsningar, diagnostiska test och medundervisning och de resurser som förbereder inför tentamen. Samtidigt riktas både ris och ros mot kursen fokus på basgruppsarbete och utformningen av lärsekvenserna.

Flera studenter framför önskemål om en introduktion till kursens två delar – Romersk rätt och Rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia. Från och med höstterminen 2026 kommer därför kursen att inledas med en föreläsning – Vad är rättshistoria? – som just skall introducera studenterna till ämnet.

Då kursen redan ligger över sin timram, innebär detta att den obligatoriska introduktionsföreläsningen måste spelas in och ges via den nya pedagogiska plattformen (Canvas) tillsammans med kurstestet.

Särskilt om momentet Romersk rätt

Ett antal studenter fann detta moment – inklusive PM-uppgiften – särskilt och oväntat intressant.

Referensgruppen framförde ett önskemål om en översikt över romarrikets och den romerska rättens historia. Kursboken förmedlar ett konsekvent juridiskt- dogmatiskt perspektiv på romersk rätt, så det önskemålet är både begripligt och motiverat, inte minst för utformningen av den komparativa delen av promemorian i romersk rätt. Tyvärr överskrider kursen redan sin timram, så det är för närvarande uteslutet att lägga in ytterligare undervisningspass. Från och med höstterminen 2026 kommer dock en text – som omfattar cirka 65 sidor – att finnas tillgänglig för de studenter som vill veta mer om de historiska förutsättningarna för de romerska juristernas arbete. Förhoppningen är att denna text också kommer att underlätta för studenten att genomföra den jämförelse mellan svensk och romersk rätt som ingår i examinationsuppgiften.

Det är värt att notera att endast en mindre andel av studenterna uppgav att de hade använt generativ AI under författandet av promemorian, trots att det är fullt tillåtet så länge som studenten anger detta. Andelen studenter som gjorde en sådan referens i promemorian har dock ökat sedan förra kursomgången.

Planen är också att lägga ut en ordlista med latinska uttryck i Canvas.

Särskilt om metakognitionens betydelse i kursen

Överlag visar studenterna en god förståelse för vikten av metakognitiva färdigheter för framgångsrika studier. Av juristprogrammets förväntade studieresultat framgår också att metakognition är en av de förmågor som en jurist skall ha förvärvat under sina studier. En student framhöll betydelsen av metakognitiva färdigheter för universitetsstudier i allmänhet:

”Jag uppskattade den metakognitiva delen. Ingen tidigare kurs har innehållit ett sådant moment, så det var till en början klurigt att analysera sitt eget svar som en rättande lärare. Efter träning kom det emellertid att bli ett mycket hjälpsamt verktyg för mig att använda vid struktur av svar på frågor. Jag kommer definitivt ta med mig ID, FAK, SPRÅK, DISP och SJÄLV i framtida kurser.”

Den främsta kritiken mot detta undervisnings- och examinationsmoment var att kursen erbjöd för lite övning i metakognitiva analys. En student framhåller att denne förstår metakognition i teorin, men skulle ha behövt ”mer praktisk träning ... innan tentan, då det är en betydande del av examinationen”. För närvarande genomför varje basgrupp en metakognitiv analys med återkoppling vid ett seminarium. Dessutom finns en strukturerad övning – en lärsekvens – i metakognition i planeringen Inför tentamen. Inom nuvarande timramar är det svårt att se hur detta önskemål skulle kunna uppfyllas. Det är också dock värt att notera att den metakognitiva kommentaren – om den har genomförts enligt instruktionerna – endast kan påverka betyget på svaret i positiv riktning.

Från och med höstterminen 2025 infördes krav metakognitiva kommentarer på tentamens

båda essäuppgifter. Denna omläggning förefaller ha fungerat väl.

Webbaserad undervisning samt digitala resurser i Athena

Kursen ges av pedagogiska skäl blandad. Det råder delade meningar om de webbaserade inslagen i undervisningen. Vissa vill absolut ha undervisning i sal, medan andra föredrar pedagogiken och flexibiliteten i webbaserad undervisning. Valet mellan salsundervisning och Zoom görs primärt av pedagogiska skäl, men också ekonomiska förutsättningar driver utvecklingen mot allt fler digitala eller webbaserade inslag. Det enda alternativet skulle vara att kraftigt dra ned på mängden undervisning i kursen, vilket knappast skulle vara till gagn för flertalet studenter.

1. Förinspelade föreläsningar

De förinspelade föreläsningarna förefaller vara mycket populära: Studenterna framhåller särskilt mediets flexibilitet samt möjligheten att lyssna flera gånger vid behov.

I referensgruppen framhölls att föreläsningarnas längd kan utgöra ett problem; ett förslag var att dela upp föreläsningarna i kortare block om 15 – 20 minuter, för att underlätta för åhörarna att behålla koncentrationen. Högskolepedagogisk forskning förefaller bekräfta denna misstanke. Dock krävs det nya resurser för att genomföra en sådan ordning; en möjlig åtgärd skulle kunna vara att lägga in *time stamps* med förslag på lämpliga pauser i lyssnandet.

Det finns också anledning att påpeka att de frågor som behandlas i kursen inte har några enkla svar och resonemangen blir av nödvändighet komplexa. Ingen pedagogik kan göra dessa frågor enkla. Det är glädjande att flera studenter framhåller att svåra frågor och intellektuella utmaningar gör kursen spännande. Notera också att föreläsningarna riktar sig till studenter med olika förkunskaper och också de studenter som är särskilt intresserade av ämnet måste kunna finna intellektuella utmaningar i undervisningen, också om detta leder till att vissa resonemang blir svåra att förstå för en enskild student. De diagnostiska proven ger dock en fingervisning om vad som krävs för att framgångsrikt absolvera detta kursmoment.

2. Diagnostiska test efter föreläsningar

De diagnostiska testen – som är frivilliga – förefaller vara uppskattade av studenterna och används i hög utsträckning såväl i samband med föreläsningarna som inför tentamen. Ett par studenter anser dock att frågorna inte direkt motsvarar innehållet i de inspelade föreläsningarna. Det pedagogiska målet med testerna är dock att undersöka, inte bara om studenten minns visa rättshistoriska fakta, utan också om denne förstår det rättshistoriska sammanhanget. Detta är skälet till att testen består av flersvars-, inte flervalsfrågor, som ger större möjligheter att bedöma studentens aktiva kunskaper i ämnet.

3. Lärsekvenser såsom förberedelse inför seminarierna

Det råder delade meningar om de obligatoriska lärsekvenser som strukturerar basgruppernas förberedelse inför seminarierna. Ett flertal studenter ansåg att lärsekvensernas utformning hade försvårat uppläggningsen av studierna. Andra studenter fann istället basgruppsarbetet särskilt givande och lärorikt. Det är uppenbart att studenternas inställning till kursen i hög grad styrs av hur väl basgruppsarbetet har fungerat.

En del av missnöjet med lärsekvenserna bottnar i att de förutsätter ett relativt omfattande basgruppsarbete. Detta är dock en av de pedagogiska poängerna bakom lärsekvensernas utformning. Det är nämligen i diskussionen med andra – lärare eller studenter – som studenten kan öva upp de färdigheter som krävs för att uppfylla kursens förväntade studieresultat. De lärarledda timmarna uppgår för närvarande till knappt fem timmar i veckan, vilket inte är tillräckligt för en ändamålsenlig färdighetsträning. Basgruppsarbetet, i kombination med det strukturerade lärande som lärsekvenserna erbjuder, måste således kompensera för få

lärarledda undervisningstimmar och stora studentgrupper. Det finns också anledning att

påpeka att juristprogrammets avnämare - arbetsgivarna - framhåller betydelsen av team- eller grupparbete för en framgångsrik juristkarriär. Flera studenter beskriver också hur basgruppsarbetet har varit kursens höjdpunkt. Det står helt klart att en fungerande basgrupp har en stark positiv pedagogisk effekt på den enskilde studentens inlämning.

Basgruppsstorleken – grupperna hade under denna termin normalt 7 - 8 medlemmar – gör det, enligt många studenter, svårt att organisera arbetet och det står klart att vissa studenter känner sig pressade av logistiken. Utgångspunkten måste dock alltid vara att samtliga studenter skall vara tillgängliga under en normal arbetsvecka. Schemaläggningen av basgrupparbetet fungerar i stort väl. Det kan dock finnas anledning att överväga att öka antalet basgrupper, vilket dock skulle leda till ett visst merarbete för lärarna.

I enkäten framhölls att varierande ambitionsnivåer bland medlemmarna i vissa basgrupper har givit upphov till spänningar. Flera studenter fann det orättvist att inte alla gruppmedlemmar var aktiva i arbetet. Det är svårt att förstå dessa invändningar mot grupparbete. Till syvende og sist är det ju den eller de studenter som gör arbetet som kommer att dra nytta av de färdigheter som de har utvecklat, inte de som har varit kroppsligen eller andligen frånvarande. Det är sant att inte alla inlämningsuppgifter granskas av seminarieledaren, men stickprovskontroller genomförs regelbundet. Oavsett vilket påverkar detta dock inte övningens pedagogiska funktion.

Sedan införandet av lärsekvenser som förbereder inför seminarierna, så har den pedagogiska effekten av – och därmed nivån på – seminariediskussionerna höjts avsevärt. Det saknas således skäl att lämna förberedelserna inför obligatoriska moment till studentens fria val. Bristande förberedelser drabbar i förlängningen alla studenter.

I referensgruppen diskuterades utformningen av lärsekvenserna. En slutsats är att den mest optimala förberedelsen inför seminarierna – och därmed möjligheterna att framgångsrikt tentera kursen – förutsätter att gränsen mellan den enskilde studentens egna förberedelser och basgruppsarbetet preciseras bättre än vad som nu är fallet. Av detta skäl lade vi om lärsekvenserna under kursens sista veckor så, att varje student kunde se alla steg i lärsekvensen utom den avslutande undersökningen (*poll*). I kursvärderingsenkäten ställdes en fråga om hur studenterna ställde sig till denna förändring. Svaret var överväldigande positivt.

Övergången till Canvas under innevarande termin kommer att innebära att förberedelserna inför seminarierna måste arbetas om i grunden. Planen är att fokusera basgrupparbetet på den avslutande undersökningen, vilket i Canvas motsvarar en test utan bedömning. Detta innebär att basgruppsarbetet kommer att utgöra kronan på verket, i så måtto att den kommer att sikta på sådana pedagogiska mål som förmågan att bedöma och värdera olika alternativ. Analysen av seminariets tematik kommer istället att ske i form av en individuell inlämningsuppgift. Det kommer dock att vara möjligt för studenterna att samarbeta inom ramen för inlämningsuppgiften, vilket vi också kommer att rekommendera.

Om användningen av Zoom och digitala resurser i stort

I stort förefaller dock studenterna både använda och uppskatta satsningen på digitala resurser i kursen. En student skrev att kursen sannolikt var ”den första kursen jag stött på som verkligen använder Zoom och digitala hjälpmedel på ett ändamålsenligt sätt”. Detta är uppmuntrande ord inför övergången till en ny pedagogisk plattform.

4. Råd och lärsekvenser inför tentamen

De frivilliga lärsekvenser som kan användas för att förbereda studenten inför salsskrivningen kommenterades särskilt; de ansågs var en av styrkorna i kursupplägget. Tanken bakom kursupplägget är att traditionellt tentamenspluggande inte skall vara nödvändigt; om studenten har läst kurslitteraturen, aktivt deltagit i alla moment samt fortlöpande utnyttjat de digitala resurserna, så skall ”paketet” av lärsekvenser vara tillräcklig förberedelse inför salsskrivningen. Under denna kursomgång lades en ny övning i metakognition till de redan existerande lärsekvenserna.

Kommunikation i Athena

Enligt kursens kommunikationspolicy skall allmänna frågor rörande kursens ämnesområden ställas i kursens diskussionsforum. En student framhöll lärarnas inlägg i forumet som en styrka i kursen.

Mycket tid slösas fortfarande på att vidarebefordra e-postmeddelanden ställda till kursens funktionsadress till rätt adressat. Frågor kan och bör istället ställas direkt i Athenas meddelande- eller chattfunktion. Det är ännu oklart om övergången till Canvas kommer att göra det omöjligt med en direkt kommunikation mellan lärare och studenter. Det finns visserligen en meddelandefunktion i Canvas, men institutionen har ännu inte beslutat huruvida vi får använda denna funktion.

Obligatorier och aktiv närvaro

I referensgruppen framhölls vikten av de inledande gruppövningarna i Rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia. Flera studenter har i enkäten påpekat att just dessa två tillfällen sänkte tröskeln för detta kursmoment. En student menade till och med borde göras obligatoriska, vilket dock skulle kräva en kursplaneändring.

Kritik riktades mot kravet på aktiv närvaro vid seminarierna. En student ansåg att lärarna skulle sluta ”peka ut studenter” och en annan menade att alltför många passiva studenter ”slapp undan” under seminarierna. Det är svårt att finna en rimlig kompromiss mellan dessa ståndpunkter. Referensgruppens mening var att läraren i första hand borde kalla ut basgrupper, snarare än individuella studenter.

I stort fungerar dock medundervisning (*team* eller *co-teaching*) väl. Den utgör ett ändamålsenligt mellanting mellan studentpresentationer och rena föreläsningar från lärarens sida.

Flera studenter framhåller vikten av att gå igenom gamla tentamensfrågor under kursens gång. Seminarierna *Katolska kyrkan och dödsstraffet* och *Historiska skolan och rättsvetenskap* har lagts upp så att de har en direkt koppling till salsskrivningens essäfrågor. Detta sker dels genom schemaläggning, där seminariets lärarledda pass varvas med basgruppernas självständiga arbete, dels genom att den uppgift som basgrupperna skall lösa är en tidigare tentamensfråga. Detta upplägg förefaller fungera väl, även om någon student fann det irriterande att frågan till andra timmen synliggjordes strax före basgruppsarbetet inleddes.

Det råder delade meningar om försöket med halvgruppsseminarier är lyckat eller ej; särskilt *Fortune Finans*-fallet anses för komplext för att kunna avhandlas under ett undervisningspass. Det är möjligt att vi bör återgå till helgruppsseminarium i detta fall.

Kurslitteratur

Det riktas en hel del kritik mot kurslitteraturen i ämnet. Detta gäller främst kursboken i rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia – *Den juridiska metodlärans utveckling under 1800-talet*. Flera studenter finner bokens språkdräkt svärgenomtränglig och resonemangen alltför avancerade. Trots att boken tveklöst är den bästa framställningen av framväxten av den moderna juristrollen, så har den sina pedagogiska nackdelar. Samtidigt är det tråkigt att det inte ens på universitetsnivå längre går att använda vetenskapliga specimen som kurslitteratur. Arbetet på en ny kursbok har dock påbörjats.

Omfattningen av det kunskapsteoretiska inslaget i kompendiet *Naturrättslärans historia* ifrågasätts av en student, som menar att texten fokus borde ligga på naturrättsläran i sig, snarare än i dess filosofiska grund. Det finns dock goda skäl att introducera studenterna till filosofins historia, då naturrättsläran endast utgör en tillämpning av dess kunskapsteoretiska grund. Det är

vidare svårt att tänka sig en universitetsutbildning som inte någon gång ger studenterna en insikt i frågor om vad sanning och vetenskaplighet är.

Miljörättsstrimman

Undervisningen i miljö rättshistoria – en föreläsning om den romerska grannelagsrättens utveckling till en miljö rättslig princip om gränsöverskridande immissioner – förefaller fungera väl och denna tematik examineras också med jämna mellanrum. Under denna kursomgång hölls för första gången föreläsningen under två undervisningspass.

Referensgruppen var av uppfattningen att detta moment bör schemaläggas i anslutning till undervisningen i romersk rätt, för att förstärka föreläsningens pedagogiska effekt.

Uppskattad tidsåtgång för studierna i rättshistoria

Studenternas egen uppskattning av den tid som studierna har tagit i anspråk ligger under en normal 40-timmarsvecka och variationen är extrem. Genomsnittet ligger runt dryga 30 timmar per studievecka. Enstaka studenter anger så låga siffror som 8 – 25 timmar. Slutsatsen är att kursen i vilket fall inte kan anses vara för omfattande, i synnerhet då resultatet av examinationen i kursen överlag var gott.

En student finner dock en brist i kursens logistik; de första fyra veckorna i kursen beskrevs som ”tröga” och det fanns ”i princip inget att göra”:

”... det fanns i princip inget att göra, ingen bok att läsa, inga frågor att diskutera. Detta eftersom vi till en början endast introducerades till romersk rätt och naturrätt. Först när alla lärar var presenterade tyckte jag att det gick att börja plugga och att förstå allt. Detta var för oss först 5 dagar innan tentan vilket gjorde det väldigt stressigt att få ihop plagget. Blev en konstig fördelning med tanke på att det var så lite att göra i början av kursen!”

Denna beskrivning av kursen står visserligen i bjärt kontrast till flertalet studenters upplevelse av studiernas intensitet, men det finns trots detta anledning att se över schemaläggningen av kursens två delar. Det är möjligt att vi borde öka intensiteten i inledningen av kursen.

Examination

Examinationen får generellt goda vitsord; den anses vara ändamålsenlig i förhållande till kursens förväntade studieresultat. En student skrev:

”Tentan tyckte jag speglade kursens innehåll väl. Ingen av frågorna kom som en chock eller skapade en känsla av att examiner ”vill jävlas”, vilket tyvärr är en myt som florerar kring kursen i rättshistoria. En annan sak är såklart att man kanske inte kan prestera så bra på frågorna, vilket jag absolut upplevde själv. Jag skulle dock framhålla att det är en spegling av ens egen insats och förmåga, inte av kursens kvaliteter.”

Det förekommer dock att studenter – i synnerhet de som anger att de läst böckerna och lyssnat på föreläsningarna flera gånger – känner frustration inför examinationen; de anser att de inte får tillfälle att visa upp sina kunskaper i ämnet. Det stämmer att faktakraven i kursen är relativt lågt ställda. Fokus ligger istället på studentens förmåga att använda rättshistoriska fakta på olika situationer, texter eller problem. Faktainläring är således en del av kursen, men den underordnas färdighetsträningen. Den högskolepedagogiska forskningen visar att rena – passiva – faktakunskaper snabbt blir bortglömda efter tentamen. Dessutom blir fakta – också rättshistoriska – ofta inaktuella. Det finns således skäl att hålla fast vid kursens inriktning på förmågan att använda rättshistoriska fakta, snarare än fakta i sig.

En student efterfrågade fler moderna exempel på metodologiska frågor. Förutom att kursens ämne är rättens utveckling (rättsgenetik) snarare än dess förflutna, så diskuteras många aktuella frågeställningar under kursens gång. Ett exempel är seminariet om Katolska kyrkans thomistiska tradition, under vilket såväl dödsstraffets som aborträttens förenlighet med naturrätten diskuteras.

Majoriteten förefaller också vara nöjda med att romersk rätt examineras separat och tidigt i kursen.

Kursvärderingsenkäten och referensgruppen

Svarsfrekvensen ligger denna gång under 20 procent, vilket gör representativiteten i resultaten svårbedömd. Ofta är dessutom den kritik som framförs i enkäten allmänt hållen och avspeglar sällan de komplexa avvägningar som ligger bakom kursens utformning.

Under vårterminen 2023 inrättades en referensgrupp i grundkursen i rättshistoria. Syftet med denna form av kursvärdering var att komplettera kursenkäten, som dels sker i slutet av kursen, dels inte tillåter någon dialog mellan studenterna och lärarlaget. Fem studenter deltog i referensgruppsarbete under denna kursomgång. Gruppen möttes vid tre tillfällen, varav två under kursens gång och ett efter tentamen. Diskussionen i gruppen var mycket givande för kurslagets arbete med kursutveckling. Fördelen med en kursvärdering under kursens gång – i realtid – visade sig också i den justering av lärsekvenserna som gjordes på referensgruppens initiativ under kursens gång.

Det förefaller som om en del studenter har missuppfattat kursvärderingens funktion. Studenternas synpunkter och kritik väger alltid tungt i det pedagogiska utvecklingsarbetet, men detta innebär inte att all kritik föranleder ändringar i kursens uppläggning, också om den har upprepats av många studenter och under en längre tid. Ytterst ligger det pedagogiska ansvaret hos kurslaget och kursföreståndaren.

Enligt uppdrag

Marie Sandström
(Kursföreståndare)